

визначається ефективність системи захисту оператора від зовнішнього впливу небезпечних факторів.

Список використаних джерел

1. Вдовиченко В., Сімонік А., Тименко В. Промисловий дизайн: Програма для 10–11 класів. Профільне навчання. *Сільська школа України*. 2004. № 31. С. 10–22.
2. Корнієнко А. А. Задоволеність працею як психосоціальна детермінанта успішності наукової діяльності: дисертація. Київ, 2000. 200 с.
3. Мхитарян Н. М., Бадеян Г. В., Ковальов Ю. Н. Ергономічні аспекти складних систем. Київ : Наукова думка, 2004. 600 с.
4. Поплавська О. М. Ергономіка : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2006. 320 с.
5. Рунге В. Ф. Эргономика и оборудование интерьера: Учебное пособие. Москва : Архитектура-С, 2005. 160 с.

ПОБЛЕМА БЕЗПЕКОЗНАВСТВА В ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ З ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Михайленко Наталія Григорівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті розглянуто безпеку позаурочної діяльності з трудового навчання для учня; обґрунтовується вибірковість уваги і запам'ятовування, яка полягає у сприйнятті змісту інструктажів відповідно з установами, очікуваними і настроєм учнів; інтерактивна методика покращення запам'ятовування інформації з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання, яка передбачає: забезпечення важливості і цікавості інформації для школярів; залучення їх до активної розумової діяльності, коли виникає напружене обдумування повідомлень; використання графічних способів донесення; розкриття схеми взаємозв'язку дорученої роботи з імовірними небезпеками, які можуть виникати під час її виконання та методами захисту від цих небезпек, аналізується методика найбільш повного включення розумових процесів сприйняття, осмислення, запам'ятовування інформації інструктованим у процесі аналізу ключових небезпечних чинників трудової діяльності, правила безпечної праці при проведенні процесів.

Ключові слова: позаурочна діяльність, безпека праці, трудове навчання, інструктажі, запам'ятовування, сприйняття, увага, безпечна праця, правила техніки безпеки, технології.

Трудове навчання – важлива складова частина всієї системи навчання, виховання й освіти молоді. З одного боку, це органічне продовження виховної роботи, що здійснюється в дошкільних закладах, з другого – підготовка до трудової діяльності у дорослому житті.

Загальновідомо, що дотримання вимог безпеки життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу є обов'язковим під час уроків з усіх навчальних предметів, але особливо актуально це на уроках з трудового навчання. Адже діти шкільного віку не мають достатнього досвіду користування знаряддями праці, вони лише починають системно ознайомлюватися і вивчати правила безпеки життєдіяльності, зокрема, правила безпечної поведінки з матеріалами та відповідними інструментами. Окрім того, на уроках трудового навчання учні не лише вивчають теоретичний матеріал, а й виконують здебільшого практичні роботи, користуються різними інструментами та матеріалами, неправильне поводження з якими може стати причиною травмування та зашкодити їхньому здоров'ю. Тому дуже важливо, щоб педагоги самі знали і дотримувалися правил безпеки, навчали цього учнів під час трудової навчання.

Закон України «Про повну загальну середню освіту», який набув чинності 18 березня

2020 року, згідно зі статтею 21, заклад освіти створює безпечне освітнє середовище з метою забезпечення належних і безпечних умов навчання, виховання, розвитку учнів, а також формує у них гігієнічні навички та засади здорового способу життя.

Організовуючи навчальний процес, враховується, як обсяг знань, умінь та навичок учнів, так і зміст роботи та основні шляхи реалізації програмних вимог. Розв'язується коло виховних питань: виховується відповідне ставлення до праці – творчий підхід до трудових завдань при розробці проектів, уміння й бажання працювати на загальну користь у колективі, а також суспільні мотиви праці, виробляються навички культури праці: акуратності, бережливого ставлення до матеріалів та результатів своєї і чужої роботи її планування.

Високі темпи соціальних перетворень дають підставу характеризувати сучасне суспільство як нестабільне, що породжує різні види ризиків. У цих умовах велике значення набувають проблеми соціальної безпеки. Їх вирішення залежить як від заходів, що вживаються на макрорівні (держави та соціальних структур) так і мікрорівні (індивідуальних соціальних взаємодій, окремих людей). Ідеї забезпечення безпеки пронизують ідеологію постіндустріального суспільства. Поняття безпеки розглядається в загальному контексті з проблемами забезпечення якості та рівня життя населення, досягнення сталого розвитку суспільства, екологічної рівноваги.

Перед тим як розпочинати роботу, потрібно насамперед правильно організувати своє робоче місце. Робоче місце – це ділянка, пристосована для виконання навчально – трудових занять, де розміщується учень, який виконує завдання, обладнання та інструменти, готова продукція. Правильна організація робочого місця – це розміщення обладнання, матеріалів, усіх потрібних для роботи інструментів і пристроїв у відповідних робочих зонах.

Навчальні майстерні є приміщеннями з підвищеними ризиками отримати травму через насиченість верстатами та іншим обладнанням для виконання роботи з великою кількістю виступаючих рукояток та інших частин. Для виконання робіт використовують гострі або важкі інструменти, якими можна поранитися або поранити однокласника. Тому для забезпечення нормальної та безпечної роботи та перебування у навчальній майстерні слід дотримуватися правил виробничої санітарії та особистої гігієни, а також внутрішнього розпорядку в майстерні:

1. Заходити у майстерню можна тільки з дозволу викладача.
2. Одягнути спецодяг, застібнути його на усі гудзики та зав'язати на усі зав'язки.
3. Дістати необхідні речі для виконання теоретичних або практичних робіт.

Непотрібні речі слід прибрати.

4. Працювати тільки справними інструментами.
5. Виконувати тільки ті роботи на своєму робочому місці, які задав викладач.
6. Обережно та дбайливо поводитися з інструментами та матеріалами, використовувати їх лише за призначенням.
7. Використовувати інструменти та технологічне обладнання лише за призначенням.
8. Не вмикати електричні прилади та обладнання без дозволу викладача, без потреби не крутити ручки й важелі швейних машин та інших пристроїв, не торкатися електричних проводів і рухомих частин механізмів.

9. Під час роботи не розмовляти, не заважати іншим, дотримуватися безпечної відстані.

10. Під час перерви виходити з майстерні.

11. Після завершення роботи прибрати своє робоче місце (покласти інструменти, пристрої та матеріали у відповідні місця). Зняти спецодяг, вимити руки.

12. Про всі нестандартні ситуації (травми, вихід з ладу верстатів, поломку інструментів) відразу повідомити учителю для вжиття необхідних заходів.

Для зменшення зорової напруги при тонких, кропітких видах роботи потрібно слідкувати за освітленням. Якщо заняття проводиться вдень, воно має бути попереду, так як у роботі приймають участь обидві руки, а при боковому освітленні від них буде лягати тінь. У зв'язку з цим столи краще розташувати паралельно вікнам.

Сприйнята учнями інформація щодо вимог безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання закріплюється в пам'яті, яка визначається психологами як спосіб збереження інформації в свідомості у вигляді знань про правові соціально-економічні, організаційно – технічні, санітарно – гігієнічні і лікувально – профілактичні вимоги. Найбільш стійко закріплюється в пам'яті навчальний матеріал, який накопичується і осмислюється поступово, днем за днем, у зв'язку з різними контекстами зазначених вище вимог до безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання.

Інформацію з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання учні отримують з письмових інструкцій, денних інструктажів, з навчальної літератури, наочних плакатів і стендів із безпеки життєдіяльності та інших джерел. Багатократна її повторюваність може справляти враження нав'язування, що може викликати в учнів психологічний механізм захисту. Психологічний захист можна розірвати підтримуючи певний рівень активізації уваги. Особливо запам'ятовується інформація, що включає емоційні картини і залишає яскраві враження. Однак занадто яскраві описи трагічних подій, викликаних порушенням вимог безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання можуть викликати в учнів боязнь щодо вирішення проблем, пов'язаних із виникненням небезпечних ситуацій у діяльності цього виду. Тому в емотивних інтенсифікаторів, які здатні викликати не психологічні емоції жаху, заляканості, а створювати глибокі враження, подив, активізуючи сприйняття інформації.

Запам'ятовується найкращим чином інформація, яка крім оцінок містить розв'язки ситуацій. Найкраще засвоєння змісту повторних інструктажів відбуваються коли педагог пробуджує учнів до активної розумової діяльності, коли виникає напружене обдумувань повідомлення.

Сприйняття інструктажів можна покращити також використанням графічних способів досягнення, ущільненням і збереженням швидкого темпу подачі інформації. При цьому недостатньо лише обмежуватися загостренням уваги на конкретних вимогах безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання, важливим є відтворення схеми взаємозв'язку дорученої роботи з імовірними небезпеками, які можуть виникати під час її виконання та методами захисту від цих небезпек.

Багатоваріантність видів небезпек і способів їх попередження по кожному окремому виду роботи створюють запуск інформаційної хвилі, яка викликає вторинні хвилі реагування, коли учнем додаються різні оцінки і коментарі різним ситуаціям, що можуть виникати в процесі роботи. Інформаційні хвилі у змісті інструкцій з безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання активізують сприйняття вимог безпеки, підштовхують учнів до вибору безпечних дій, блокують байдуже ставлення до навчання.

Простота, доступність змісту інструкцій, часта повторюваність, ознайомлення з ними мають вирішальне значення у впливові на установки учнів в галузі безпеки позаурочної діяльності з трудового навчання. Регулярне повторення вимог безпеки праці у позаурочній діяльності з трудового навчання, звернення до розуму, емоцій призводить до звикання і запам'ятовування методів безпечної праці.

Переконливість, представлених в інструкціях вимог безпеки позаурочної роботи з трудового навчання, логічних ситуацій виникнення небезпек і методів їх запобігання сприяють створенню в учнів спрямованість на свідоме приєднання до зазначених в інструкціях рекомендацій безпечної трудової діяльності.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 18.03.2020 стаття 21.
2. Державний стандарт базової і повної загальної освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1392.
3. Блонский П.П. Азбука труда (Ведение в трудоведение). М., 1923 64 стор.
4. Васильева И. Б. Типология интенсификаторів англійської і російської мови з когнітивної точки зору. *Когнітологія в системі гуманітарних наук:*

зб. наук. праць. Полтава : ПП Шевченко 2014.

5. Гримович Ю. Політика оцінки ризику. *Охорона праці*. 2012. №11. С. 26–29.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Момот Олена Олегівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

***Анотація.** У статті розкрито навчальний курс «Педагогічні технології формування культури здоров'я у фізичному вихованні», який має на меті розширення й поглиблення знань про стан та безпеку здоров'я, здоровий спосіб життя, навичок здоров'язбережувальної поведінки, як умов ефективної навчально-професійної діяльності і узагальненого показника професійної культури особистості майбутнього спеціаліста.*

***Ключові слова:** культура та безпека здоров'я, здоровий спосіб життя, заклад вищої освіти, освітній процес, студент.*

Фізична культура створює умови для формування у людини ціннісних орієнтацій щодо культури здоров'я та здорового способу життя, виховання потреби та звички займатися фізичною культурою та спортом, прагнення досягти оптимального рівня особистого здоров'я, фізичного розвитку, рухових якостей, морально-вольових рис характеру і психологічної підготовки до ведення активного життя та професійної діяльності.

На сучасному етапі розвитку суспільства постає потреба інтенсивного розвитку фізичного виховання для підвищення рівня фізичної витривалості, здоров'я та захисних функцій організму. Разом з розвитком фізичного виховання виникає необхідність у створенні здоров'язбережувального середовища під час виконання фізичних вправ, створення універсальних технік безпеки, тим самим забезпечуючи найкращі умови для фізичного розвитку людини.

Мета статті полягає у формуванні здоров'язбережувального середовища студентської молоді через реалізацію навчальної дисципліни «Технології формування культури здоров'я у фізичному вихованні».

Для багатьох навчальних закладів оздоровлення починається із впровадження здоров'язбережувальної педагогіки. Створюються різні моделі шкіл сприяння здоров'ю, які забезпечують необхідні умови для успішного впровадження інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я молоді.

За В. Беспалько, педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, які визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, допоміжних засобів; вона – організаційно-методичний інструментарій педагогічного процесу [1].

Інтереси суспільства вимагають від майбутнього фахівця високого рівня особистої фізичної культури, формування культури та безпеки здоров'я, вміння регулювати рівень своєї професійної працездатності, зміцнювати біологічний потенціал своєї життєдіяльності. А оскільки навчання у закладі вищої освіти є найскладнішою формою розумової діяльності студента, яке характеризується великим обсягом інтелектуальної роботи, значним щоденним навантаженням, необхідністю постійного виконання плану організації режиму робочого дня, тижня, це призводить до стрімкого зростання впливу на студента психоемоційних, фізіологічних і техногенних факторів зовнішнього середовища. У зв'язку з цим студентству необхідна обґрунтована рекреація (відновлення, активний відпочинок). Усі ці функції реалізуються через систему дисциплін за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура) другого (магістерського) рівнів вищої освіти.

Саме цим обумовлена необхідність розробки і апробації навчальної дисципліни